

UKININKAS¹

tautiškas žmonių laikraštis
išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Maskoliškos iškalos ir jų reikalingumas.

Pradžioje pereitų metų L., vienas iš mūsų *stropių* sandarbininkų, (kurio pilno pseudonimo čion neminėsime), atsiuntė mums didelį rankraštį, užvardyta taip: „Lietuvoje Apšvietimas, Apšviestojai, Jų kovą, ir mūsų vargai“! Ten tarp kitko kalbama yra ir apie reikalus elementariško (pradinio) apšvietimo. Štai ką jis tę sako:

Lietuviški laikraščiai begaliniai burčija ant gudų valdžios ir gina ukininkus nuo gudiškų iškalų.

Tai man išrodo blogas vedimas. Valdžia su toms iškaloms, kad ir tur blogas puses, bet tur ir geras. Žmogui nors pirminio mokslo neatbutinai reikia; Gudijoj be mokėjimo gudiškos kalbos ir mokėjimo rašyti yra bloga gyvėti. Gudai turėdami ant mus valdžią ir valę, nesimokino lietuviškai nė nesimokys, jau mes priversti esame gudiškai mokytis, ba visos tiesos jų pusėj, ką nor jie tai daro, žinomas tai dalykas. O jeigu mes nenorim gudiškai mokytis, tai jie taip smarkiai ir nenžsipuola (? Red.), bet kariumenėje, tur neatbutinai mokytis. O jeigu visai nemokantis nė gudiškai į jų nagus papuola, tada kai avinėlis nieko nesupranta nieko nežino, ką su tokiu nor tai daro, negal nė kiek atsisirti.

Teipgi jeigu nor kas skundą ar tai į sudą paduot, ar tai prašymą, tada miesteliuose yra toki „žulikai“, ką rašo ir už parašymą ima po 3 rub., toki raštai, žinoma, tur but rašomi gudiškai; o lietuvių labai mažai yra, kurie mokėtų gudiškai rašyti. Teip-gi Kalendorinį 1901 m. yra paminėta apie Reikotojų bendribę, ten aiškiai paminėta, kad „nors keli iš draugystės mokėtų gudiškai, kad gerai suprastų įstatus ir mokėtų parašyti pastanavyjimą“, labai

mažai yr lietuvių mokačių gudiškai, ukininkai kur turtingi leidžia vaikus į mokyklą, bet kaip paliauja mokytis negirdėdams gudiškos kalbos, tai vėl užmiršta, tik keikt neužmiršta. O ką yra kilę iš vargdienių, tai tie yra tikri avinai, nė lietuviškai, nė gudiškai nemoka.

Lietuviški laikraščiai aiškina, buk tai gudiškose iškalose įkvepia gudišką smarvę ir pravoslaviją. Bet ar ne iš tų mokintinių, ką gudiškose iškalose mokinosi, tiek tikrų lietuvių atsirado, kurie ir kitiems kelią parodo, labai mažai yra tokių, kurie iškaloj mokydami pavarė į gudus. Bet daugelis besimokydami pažyt gavo lietuviškus raštus ir pasidarė karštais lietuviais, visada didesnė nauda iš mokyto šiek tiek, nekaip iš visai nemokyto, juo kad „Ukininkas“ kasdien kuria ugnį lietuvių širdyse. Nors iš syk ir but blogos tos iškalos, bet toliaus gal išsitobulyti.

Ką padarė Mintaujos mokiniai teipgi Šiaulių ir kitur — vis tai greičiau lietuvištytė negu gudystė.

Lietuvoj vienam tarpe valdžia keldama ukininkus iš kaimų į viensėdžius, išrėžė ir plečius iškaloms pasistatyt bet iškalų nepastatė ir šendien nestato, bet liepia ukininkams statytis bet tie tiesiog atsisako, neišaiškydami, dėlko nenor. Vienoj vietoj, (kur? Red.) žinau, ir valdžia prisideda, ketina kas met pridėti po 300 r. iki 12 metų, bet ukininkai tiesiog atsako „nenorikime“.

Viena bėda: paiki iš dalies žmonės, bet valdžia tame dalyke da paikesnė, kad spaudą užgynė“

Iš to atsiliepimo mes matome, kad p. L. apkaltina lietuviškus laikraščius už tai, kad jie „gina ukininkus nuo gudiškų iškalų“ ir ukininkus už tai, kad jie (matyt, klausydami laikraščių) nenor leist į tas iškalas savo vaikų ir nenor statyt naujų iškalų.

Čia paniekintas yra visas mus darbas, visas mokslas. Mes neatkreiptume atydos ant to silpno, pilno prieštara-
vimų atsiliepimo, jeigu nelaikytume jį už atgarsį pažiūrų platesnės minios; jeigu teip kalba vienas iš apšviesties-
niųjų sodiečių, tai da blogiaus gal nuposmuot tie, ką yra mažiaus apsišvietę arba visai neapsišvietę.

P. L. sako: „valdžia su toms iškaloms kad ir tur blogas puses, bet kur ir geras“.*)

Geros, anot p. L., iškalų pusės yra šios: 1) išmoka gudiškos kalbos ir rašto 2) suteikia bent pirmutinį mokslą, kurio neatbutinai reikia 3) labai mažai paverčia į gudus 4) iš tų mokintinių, ką gudiškose iškalose mokinosi, atsiranda tikri lietuviai, ką ir kitiems kelia parodo 5) toliaus gal išsitobulinti.

Kiek tos iškalos išmoka gudiškai ir kokią jos suteikia pirmutinį mokslą, prasitarė (matyt netyčia) ir pats p. L., sakydamas: „turtingi leidžia vaikus į mokyklą, bet kaip (vaikas) paliauja mokytis negirdėdams gudiškos kalbos, tai vėl užmiršta, tik keikt neužmiršta“.

Tai geros mokyklos, iš kurių vienintelė nauda telieka, kad vaikai keikt išsimokina! Ak tik tėvai neleidžia savo vaikų į mokyklas mokintis maskoliškų keiksmų! Jeigu vaikai paliovę mokintis užmirštą gudišką kalbą, tai juo greičiau turi užmiršti gudišką raštą, bet jeigu kas ir neužsimirštų, tai visgi pradinės mokyklos į 2—3 metus nestengia taip išgudinti vaikus maskoliškoj kalboj, kad jie galėtų parašyt skundus, protokolus ir kitokius svarbius raštus.

Tai ką-gi gelbti toks mokslas? Jei-u jis vaikams taip greit išruksta iš galvos, tai kokia nauda gal but iš jo kariumenėj tarnaujant? Keikt ir kariumenėj greit išmokina.

Ir nedyvai, kad iškalos nieko neišmokina, nes „učiteliai“ daugiausia laiko perleidžia an mokinio vaikų maskoliškos kalbos.

P. L., norėdamas pertikrinti skaitytojus, kad pradinės mokyklos turi geras puses, ramina lietuvius sakydamas: „labai mažai yra tokių, kurie iškaloj mokindamiesi pavirto į gudus“. Mat iš ko kiti pasidaro sau džiaugsmą! Bet p. L. neprivalo abejot, kad jeigu jau yra toki atsitikimai, tai yra labai blogi iškalų vaisiai: jeigu iškalos paverčia lietuvius-katalikus į gudus — pravoslavus, atskiria vaikus nuo tėvų, brolius nuo seserų, atskiria nuo

*) Gramatiškai reikėtų sakyti: „tos valdžios iškalos kad ir tur“ ir t. t.

genčių, giminių, tautos ir ištumia jį į eilę išgamų ir tautos priešų, tai tokios iškalos yra pragaistingos, priešingos žmonėms, katalikystei, tautai ir jau vien dėlto jos turėtų but išnaikintos.

Kitoj vietoj L. sako, kad „iš tų mokintinių, ką gudiškose iškalose mokinosi, tiek tikrų lietuvių atsirado, kurie ir kitiems kelią parodo“. Bet ar tie „tikri lietuviai“ atsirado nuo maskoliškų iškalų mokslo? Matyt L. gerai neapsvarstė šito dalyko. Ak tik iškalose nedalina lietuviškų raštų, kurie sukuria širdise vaikų meilę tikėjimo ir kalbos! Argi to L. nežino! „Tikri lietuviai“ atsiranda ne pradinėse, bet augštesnėse mokyklose, (giminazijose, universitetuose, seminarijose), bet ir tų „tikri lietuviai“ atsiranda ne per mokyklų mokslą, tik per lietuviškus raštus, kurie pasiekiami yra ir tiems, ką visai į mokyklas neina. Mokyklos, o ypačiai žemesnės, turi visai kitokią užduotį: jos augina ne „tikrus lietuvius“, bet lietuvių priešus, platina ne lietuviystę, bet maskolystę, pravoslaviją, judoystę ir t. t. „Maskoliškų iškalų“ mokslas ne augina mūsų vaikus ant žmonių, turinčių savo protą, savo išmanymą, kuris jiems padėtų išsisukti iš visokių gyvenimo sunkenybių, bet augina ant maskolbernių, — avinų, kurie aklina valdžios klausytų ir duotųsi kirpti vilnas valdžiai ir atsiųstiems jos „činovnikams“. „Maskoliškos mokyklos“ veikiau panieši į „kazarmes“, kur nė vienam ne valia yra protaut, arba teisintis, tik reikia pildyt vyresniųjų prisakymus.

Čia tik reikia stebėtis, kaip gali atsirasti dagi tarp apšviestiesniųjų sodiečių toki žmonės, ką stato pradinėms mokykloms už nuopelną atsiradimą „tikrų lietuvių“.

Ant galo p. L., matyt nežinodamas, kaip dar daugiau išaugštyt maskoliškas mokyklas priduria: „nors išsyk ir but blogos tos iškalos, bet toliaus gal išsitobulinti“.

Gaila, kad p. L. nepasakė, kas tas iškalas ištobulys: ar maskoliai, ar pats p. L., ar sodiečiai. Jei maskoliai „tobulys“ tas iškalas, tai jie atliks tą darbą savotiškai jie pasirūpys, kad iškalos dar daugiau galėtų išplatinti maskolystę ir pravoslaviją. Jei p. L. norėtų tas iškalas

tobulinti, tai ir nieko gero neišeitų, nes jis mato „geras puses“ tų, kur jų visai nėra; o sodiečiai visai nesirupina savo vaikų auginimu, bet daugiaus užimti gyvuolių auginimu. O patobulinti tas iškalas gali tik sodiečiai! Žinoma, kad galėtų sodiečiai patobulinti iškalas, reikia, kad jie pats būtų tobulesni, kad jie būtų daugiau apsišvietę, kad jie suprastų savo reikalus ir reikalus vaikų auginimo. Nors ir gana gerai suprastų reikalus žmonių apšvietimo tautos vadovai, nors ir laikraščiai nuolat „burėtų“ ir „gintų žmones nuo tų iškalų“, bet tolaik nieko gero negalės išeiti, koliaik sodiečiai manys teip, kaip p. L. ir matys „geras puses“ tų, kur jų nėra. Ant sodiečių vaikų turi valią tik pats sodiečiai ir dėlto jie gal leist į tas iškalas savo vaikus, arba neleist; jeigu sodiečiai leidžia ir nieko nesako, tai valdžia mislija, kad tos iškalos, žmonėms yra geros, jeigu gi jie ant valščių sueigų „burėja“, arba -- kas da blogiau -- neleidžia į tas mokyklas vaikų, tai valdžia mato, kad iškalos žmonėms netinka ir kad tos iškalos netekusios vaikų, neturės nė įtekmės ant žmonių, negalės praplatinti maskolystės ir nė viens lietuvis negalės būti paverstas į gudus; atsisakius sodiečiams leisti vaikus į mokyklas valdžiai neliks kitos išeigos, tik patobulinti mokyklas, t. y. ištaisyti jas teip, kad bent dalis žmonių reikalavimų būtų išpildyta.

Mūsų reikalavimai sulys pradinio vaikų mokymo yra išguldėti Ukininke № 10, ir mes tikimės, kad sodiečiai permanys tų reikalavimų svarbumą ir pasistengs juos įkūnyti gyvenime.

Nepakanka mums reikalauti įvedimo į iškalas lietuviškos kalbos, kaip išguldomo dalyko. bet reikia reikalauti, lietuviškų iškalų, t. y. reikia reikalauti, kad vaikai būtų mokomi ant lietuviškų knygų, o ne kankinami su maskoliška kalba tik-ką įstojusių kudikių. Jei tėvai nor, idant vaikas išsimokintų maskoliškai, tai gal jie to reikalauti, bet tik tuomet kada vaikai yra gerai išmokę lietuviškai skaityt, rašyt ir skaitliuot (esant 4-tam arba 5-tam perskirime). Dėlei to kad ukininkai nenori statyt „maskoliškų iškalų“ ir neišaiškina dėlko nenor statyt, p. L., kaip koks sudžia, sako: „paiki iš dalies žmonės“.

Tiesa, tarp sodiečių yra paikų, bet tik ne tie, ką nenor statyt „maskoliškų iškaltų“, o veikiau tie, ką užstoja už „maskoliškas iškaltas“ ir nori jų daugiau priveisti. Jei valščionis nenori „maskoliškų iškaltų“, tai, matyt, jie supranta tą dalyką geriau, nekaip p. L.

Dabar atkreipsime atydą ant kito klausimo. P. L., norėdamas paraginti sodiečius leisti vaikus į maskoliškas iškaltas“ sako: „Gudijoje be mokėjimo gudiškos kalbos ir mokėjimo rašyti yra bloga gyventi“.

Tiesa, dabar be mokėjimo maskoliškos kalbos ir mokėjimo rašyti yra bloga gyventi. Bet dėlko taip yra: ar dėlto, kad be gudiškos kalbos negalima būtų apseiti, ar dėlto kad gudiška kalba yra brukama žmonėms su prievarta?

Mes žinome, kad buvo gadyne, kada Lietuvos žmonėms užtėjo mokėti lietuviškai, ir jie galėjo apseiti be svetimų kalbų: svetimos kalbos buvo reikalingos tik kunigaikščiams, pirkliams, valdininkams, ką turėjo reikalus su svetimų tautų žmonėmis. Lietuvos valdininkai buvo lietuviai, ir galima buvo atlikti visus savo reikalus prigimtoji kalboje. Tik vėliau, susivienijus su lenkais, priviso Lietuvoje lenkų kunigų ir valdininkų, kurie vietoj mokintis žmonių kalbos užsivertė elgtis atžagariai — reikalauti, kad žmonės mokintųsi lenkiškai. Vėliau tas reikalavimas tapo apgarsintas kaip įstatymas; į mokyklas tapo įvesta lenkiška kalba, visi raštai buvo vedami lenkiškai, lietuviška kalba buvo paniekinta, po kojų paminta. Daugelis lietuvių apsišvietę lenkų mokyklose išsižadėjo savo tautos ir dagi emė ją persekioti draug su lenkais. Ir dabar da mes matome vaisius lenkų įtekmės, nes lenkiška kalba tebeskamba Lietuvos dvaruose, Lietuvos miestuose, klebonijose, bažnyčiuose... Ir, žinoma, lenkiška kalba da ir dabar reikalinga Lietuvoje, kur yra paniekinta lietuviška: tarnams reik išmokyti lenkiškai, kad susikalbėtų su ponais dvaruose ir kunigais klebonijose. Maža to lenkiška kalba pasidaro reikalinga ir tose parapijose, kurias valdo klebonai — lenkai arba lenkberniai. Nors ir labai maža dalis parapijonų supranta lenkiškai, bet klebonai su paniekinimu atkartoja: — kas

nori klausyti mano pamokslų tai gal išsimokinti lenkiškai, arba: kai išmoksitė lenkiškai, tada jus pamokysu katekizmo.*)

O žmonės trokšta dušios išganymo, trokšta išgirsti Dievo žodį savo prigimtojų kalboj, trokšta išpažinti atlikti, trokšta giedoti, mokintis katekizmo ir dėlto stengiasi išmokti lenkiškai, bijodami, kad jų dušios nenueitų į pragarą.

Tai mat kokiū budu atsiranda reikalas išsimokinimo svetimos kalbos: lenkiška kalba daugelyj vietų yra reikalinga, bet ne dėlto, kad negalima būtų be jos apseiti, bet dėlto, kad žmonių reikalai, dagi jų dušių išganymas, pateko į rankas ponų — prispaudėjų, tinginių, ištvirkėlių, kurie rupinasi ne apie žmonių, bet apie savo naudą, ne apie dušių išganyimą, bet apie turtų rinkimą, kurie tik dėlto gyvena, kad gerti žmonių kraują, naudotis jų kruvinu prakaitu.

Kas pasakyta apie lenkišką kalbą, tą pat galima atkartoti ir apie gudišką,**) arba geriaus sakant maskolišką.

Patekus Lietuvai į maskolių rankas, vietą lenkiškos kalbos viešose vietose užėmė maskoliška kalba: suduose, administracijoje, mokyklose, tapo įvesta maskoliška kalba, ir tik į bažnyčią nepasisekė jai išibrauti.

Bet nuo tokios atmainos dalykų stovis nepersimainė: maskolių valdžia nustumė lietuviui nuo sprando lenką, bet tuojaus į jo vietą pati užsirangė, išleido tam tikrus įstatymus, įstatė nemokančius lietuviškai valdininkus ir įsakė jiems atlikinėti žmonių reikalus.

Nauda tokios tvarkos tokia jau, kaip ir nauda lenkiškos bažnyčios lietuviškai kalbančioj parapijoj. Kaip lenkiška bažnyčia žada dušios išganyimą tik tiems, ką išmoks lenkiškai, taip ir maskoliškieji sudai ir administracija atlieka tik reikalus tų lietuvių, ką moka maskoliškai. Lenkų bažnyčia vardan praplatinimo

*) Veizek: „Vilniaus gub. lietuviai ir jų tautiškas atgijimas“ („Varpas“ 3 ir 4, 6).

**) „Gudais“ Vilniaus gub. vadina ne tik maskalius, bet ir lenkus ir ba'trusius.

lenkiškosios kalbos stumia savo parapijonų dušias į peklą, o maskolių administracija ir sudai vardan praplatinimo maskoliškos kalbos stumia žmones į vargą, neturtą, neapgina juos nuo neteisybės, paveda juos į kilpas visokių apgavikų, pramokusių maskoliškai.

Taigi lietuviams yra reikalinga mokėti maskolišką kalbą ne dėlto, kad negalima būtų be jos apseit, bet dėlto kad jiems pačios maskolių valdžios yra išplėsta prigimta tiesa naudotis savo prigimtąja kalba dagi tokiuose atsitikimuose, kaip jieškojimas teisybės, dėlto, kad ant lietuvių sprando yra užsisėdę maskoliai, kurie teisybę ir žmonių tiesas pamynė po kojų, kurie nepaiso ant žmonių reikalų ir jų tiesų, kurie viešpatauja ne vardan žmonių, bet vardan savo labo, kurie ne žmonėms tarnauja, bet nori, kad žmonės jiems tarnautų.

Dabar apsvarstykime ką mums reikia daryt: ar turime mes reikalauti, kad suduose ir administracijoje lietuviška kalba turėtų lygias tiesas su maskoliškąja (ne tik kalbant, bet ir rašant), ar reikėtų skubintis mums išmokti maskoliškai.

P. L., sako: „gudai, turėdami ant mus valdžią ir valę, nesimokino lietuviškai ir nesimokys, jau mes priversti esame gudiškai mokėtis, ba visos tiesos jų pusėj ką nor jie. tai ir daro“. Taigi p. L. nusilenkia prieš spėką, prieš kumščią ir mano, kad kitokios išeigos nėra.

Bet kas iš to išeina? Dabar reikalaujamas yra mokėjimas maskoliškas kalbos nuo visu, o į iškaldas eina labai mažai vaikų: „Varpas“ 1901 m. N. 9 rašo, kad 1900 m. Kauno ir Vilniaus gubernijoseėjo į iškaldas tik 20% iki 10% vaikų ir 4%—2% mergaičių. Taigi nėjo į iškaldas 80—90%. Tokiu budu vidutiniškai vos 7-ta dalis vaikųėjo į iškaldas; pabaigia tas iškaldas da mažiau, o išmoksta maskoliškai labai mažas nuošimtis. Kiek yra Lietuvoj sodiečių mokančių maskoliškai susikalbėt, sunku žinoti, bet abejojame, ar bus jų daugiau ne kaip pavargėlių visoj Lietuvoj t. y. 20,000 (apie 1%), o mokančių maskoliškai tiek, kad galėtų parašyt prašymus, skundus, protokolus arba kitokius atsiliepinimus, bus da mažiaus. Priežastis tokio mažo skaitliaus mokančių yra ta, 1. kad

lankymas mokyklų Lietuvoj nėra priverstinas 2. mokyklų yra labai mažai 3. tėvai nenor į jas leisti savo vaikų ir 4. vaikai išėję iškalas ir sugryžę iš kariumenės vyrai greit užmiršta maskolišką kalbą, kurios jiems prie paprastu gyvenimo reikalų visai nereik.

Jeigu nepaisyt ant tokio dalyku stovio ir reikalaut mokėjimo maskoliškos kalbos, tai būtų vis vien, ką reikalauti negalimo daikto. Dėlto brukimas lietuviams maskoliškos kalbos ir priėmimas į administraciją ir sudus valdininkų, nemokančių lietuviškai, įvedimas į administraciją ir sudus maskoliškos kalbos tai yra prispaudimas, varginimas, skriaudimas, paniekinimas žmonių.

Ir kas yra lendviau: ar 3 milijonams lietuvių išmokyti maskoliškai, ar keliems šimtams maskolių išmokyti lietuviškai?

P. L., sako, kad „gudai nesimokys lietuviškai“ ir gana. Bet iš kur autorius žino, kad „gudai lietuviškai nesimokys“? Iš kur-gi galėjo atsirasti toks nupuolimas dvasios ir nepasitikėjimas ant savo, o ypatingai ant spėkų tautiško judėjimo? Mokslas apie tautų gyvenimą, tautų istorija, parodo suvis ką kitą. Dar nesena gadyinė, kaip kovojo už savo tautiškas tiesas bulgarai, serbai, vengrai ir kitos tautos, kurios dabar yra atsikračiusios nuo svetimo jungo ir prispaudimo. Dabar ir nepaliauja kovoje už savo tautiškas tiesas čekai, armėnai, lenkai ir kt., ir jų tiesos kas syk eina platyn, nežiurint ant to, kad ir jų prispaudėjai turi ant jų „valdžią ir valią“.

Bet kad daugiau tikėti į savo spėkas, nereik nė pažinimo istorijos gyvenimo svetimų tautų, pakanka pažinti istoriją mus tautiško judėjimo. Nors „visos tiesos jų pusėj“, bet jau negali sakyti: „ką nor jie, tai ir daro“. Ak pats autorius mato, kad valdžia negal priverst žmones netik statyti mokyklas, bet nė jas užlaikyti. Valdžia žada kas met duoti po 300 rub. per 12 metų, o valsčionys stačiai atkerta: „nenorime“. Argi galima buvo tikėtis tokio žmonių susipratimo pirm 10—15 metų?

Taigi be mokėjimo gudiškos kalbos tik dėlto „bloga gyventi“ Lietuvoj, kad didžiama lietuvių pats niekina

savo kalbą, nesupranta savo tiesų, savo padėjimo, savo spėkų, nestoja už teisybę ir tiesą, bet lenkia galvą prieš maskolius tik dėlto, kad anie turi ant jų „valdžią ir valią“.

Nežinia, ar ir kituose atsitikimuose p. L. seka tą mokslą, bet mes turime paakinti p. L., kad visas lietuvių kilimas yra paremtas ne ant garbinimo spėkos ir nusilenkimo prieš ją, bet priešingai ant garbinimo teisybės, laisvės, tiesos. Jeigu lietuviai turėtų nusilenkt prieš spėką, tai jiems reiktų išsizadėt kalbos, tikėjimo, savo raštų, savo turto, savo žemės.

Platinimas tokio mokslo, pagal kurį reikia nusilenkt prieš spėką tai yra platinimas pragaištingo mokslo, tai yra tvirkinimas žmonių (demoralizacija).

Perkratę atsiliepiam p. L., mes matėme, kad iš tų „gerų pusių“ maskoliškųjų iškalų labiausia puola į akį tai, kad jos išmokina keikt ir kad „mažai paverčia į gudus“, o kad „bloga gyventi“ Lietuvoj be mokėjimo maskoliškos kalbos tai daug prigul ir nuo mus nesusi-pratimo, mus tamsybės, nežinojimo savo tiesų, savo padėjimo, savo spėkų ir ant galo aklino, vergiško pildymo nedoriausių maskolių prisakymų tik dėlto, kad išleidusieji prisakymus ant mus turi „valdžią ir valią“.

Atsišaukimai.

Baisus vėjas užė iš vakarų šalies,
Da didesnis šturmas ant Lietuvos dalies.
Sniegas iki dangui sukdamosi lėkė,
Einant ar važiuojant po kojomis rėkė.
„Ar jau antikristus, ar pabaiga svieto,
Kas nors atsitikti turės šitoj vietoj,
Kad toks baisus šturmas labai senei buvo,
Nuo jo daug gėrybės ir žmonių pražuvo:
Ten sugriauta trioba ten blėdies ik valei,
Buk tai senei buvę padirbta tai šaliai!“
Teip kalbėjo senis lipdamas nuo pečiaus:
„Vyrai, gal but bloga nuo šitokio svečio
Gal stubą sugriauti šitas niekadėjas —
Nepaprastas daigtas yra šitoks vėjas!

Vyručiai, žiurėkit, jeigu stuba griūtų,
 Kad neuždarytos norint duris butų“.
 Vakaras atėjo, saulė nusileido,
 Nė jokio šviesumo nér ant dangaus veido,
 Kas gyvas į triobą skubinasi lysti.
 Ba prie tokios audros galima paklysti:
 Nes oras, kaip dumai, toli nematyti,
 Tai jau kožnas žino, nér ką nė sakyti;
 Laukuos, girioj vėjai liudną gaidą veda,
 Į mažiausią plyšį savo sniegą deda...
 Senmiesčio žemsargis, ką tvarką dabojo,
 Kad ir caro tarnas, bet audros bijojo,
 Įlindęs budelėj tupi susirietęs,
 Kaip šunelis urga, dreba išsišiepes.
 Sniegas, vėjas putė, net buda judėjo,
 Žemsargis per naktį tupėdams drebėjo,
 Žemsargis drebėdams laukė kaskart ryto,
 Neteip laukė ryto, kaip žemsargio kito,
 Kuris jį atėjęs iš čia išvaduočiau,
 Arba šilumėlės nors truputį duotų;
 Gal jis čia drebėti, gal verkti, kaip vaikas,
 Bet turi sėdėti — paženklytas laikas.
 Vėjelis aptyko, sniegą neš nustojo,
 Pradė aušra šviesti, žmonės išmiegojo,
 Žemsargis užsnūdęs didei išsigando,
 Guviausiai pakilęs tuo išeiti bando,
 Pažiūrėti „nado“, ar viskas kaip reikia,...
 Atgal pažiūrėjęs, susiriesdamas keikia:
 „Ak prokliata Litva... čiort jevo pobiari,
 Kad ji nuskambėtų į dugną pragaro!
 Ok pra kliati žmonės, tie sukimašimai,
 Kad juos velnias veštų į peklą vežimais,
 Kad juos perkuns trenktų, o šmėkla kratytų,
 Nėjoks caro tarnas jų nematytų“!...
 Teip keikė linguodams ir neilgai laukęs
 Tuo pradėjo skusti, kardą išsitraukęs,...
 O tai tam ten buvus popiera raudona,
 Dručiai prilipinta, lietuviška, plona,
 Ten žemsargis skuto baisiam pasiutime,

Netruko nuskusti akies sumerkime....
 Kaip tik tą nuskuto, net akis uždumęs.
 Džiaugėsi nelaimę nuog savęs nustumęs.
 Pažiuri... ant muro, netoli ant sienos.
 Visur raudonuoja tik popieros vienos, —
 Nuo muro nuskutes tolyn pažiurėjo,
 Vis atsisaukimai aplinkui blizgėjo,
 Švilpynę pagriebęs į dantis įkišęs,
 Švilpydamas trypė lyg rodos sumišęs,
 Žemsargiai, žandarai ir palicijantai,
 Ulyčioms bėgiojo, kaip koki drigantai.
 Tai su nagais gramdė, tai su kardais skuto,
 Kas kartą baisesniai ant lietuvių siuto...
 Tai prie kokio darbo reikė gudams imtis!...
 Kad viską nuskuto, rados tris dešimtįsi.
 Trisdešimts popierių, tai pluoščiuks nemažas!
 Nesenei žibėjo tik raudonas dažas,
 Dabar jau tik vietos žymu, kur lipyta...
 Gudai nusilupę da nemažai pyksta,
 Dabar šnipinėja, tai dantimis griežia,
 Kas tą padarytų, iš lietuvių liežia;
 Lietuviai atsako: „tą nedarys žmogus,
 Tai tas šelmis vėjas, kuris draskė stogus;
 Visi gerai žinot, kad nuo Prusų varė.
 Tai jis visą „štuką“ dėl jūsų padarė!
 Gudai netikėjo, ant Lietuvių lėmė,
 Uostė, šnipinėjo, visur čiortus vėmė,
 Bet nieko nerado, nesušnipinėjo,
 Visas jų rupestis ant niekų nuėjo...
 Lietuvių yr vyrų, ką savę pažįsta,
 Gudams pagrūmoti į panosę drysta,
 Bet pakelėms gluosniai daug geriaus išmano:
 Jiejie praeinančius mokina ir gano,
 Gluosniai, kaip pranašai, šaukia į vienybę,
 Nor pageryt buvį, suteikti galybę,
 Tuom tarpu Lietuvis ant jo šnairai žiuri
 Nežino, kad gluosnis didę vertę turi.
 Priėjęs drasko, valdžiai pasigirdams —
 Toks nebus lietuvis, gyvendams nė mirdams...

Jau daug yr lietuvių, kurie susipranta,
 Bet didesnė dalis važiuoja nuo kranto...
 Vyrai kas tik gyvas — už tiesą, tėvynę!
 Męs visi sulauksim geresnę gadynę...
 Broliai brolius švieskim, žadykim iš miego,
 Kad nesirupysim, nebus gero nieko...
 Kad nėra vienybės, nėra nieko gero,
 Kas diena Lietuvius į Sibirą varo...
 Sako: „turit kęsti, turite panešti.
 Kad ir reiktų skęsti, negalit atmesti“!...
 Ar tai męs ne žmonės, ar neturim valios?!
 Gudai be malonės — žiur ant savo galios...
 Oi, broliai lietuviai, kada išmiegosim,
 Kada išmiegosim, žmonėmis pastosim?...

Liepuks.

Po „maniebrų“

Vieną kartą Kytraičių Gudrulis parvažiavęs iš miesto atsisėdo prie vakarienės ir, srėbdamas baltai uždarytą bulviene, ėmė pasakot, kas mieste girdėt. Ir buvo kam pasakot: visas stalas buvo apsėstas Gudrulio šeimynos, kuri, tartum apaštalai ant paskutinės „večerės“, valgė ir žiūrėjo į jį, kaip į Jėzų Kristų ir klausė, ką jisai pasakoja.

Kol pasakojo apie miesto atsitikimus, tai aš visai nė neklausiau, nes tai man paprastas dalyks ir visai neaktyva buvo. Bet kada ėmė pasakot apie „maniebrus“, kuriuos matė šaly miesto, nuvažiuodamas ir parvažiuodams tai viską mečiau į šalį. ir, pasidėjęs smakrą ant nykščio, klausiau išsižiojęs.

Pirmiausia nupasakojo, kaip nedideli pulkeliai vaiko vaiksčiojo šen ir ten olbijami savo kamandierių; kaip aficieras pasistatęs kelias dešimtis kareivių kamantinėjo juos, ar žiną į katrą pusę jie „mašieruoja“ ir kur esąs jų „neprietelius“.

— Kur neprietelius? klausia jisai, turbūt, undrapicierio, ar kito kokio špico — kas juos ten gal suprasti, — kalbejo Gudrulis: — Paklausė, tas nežino, ar teip tik nesusipėjo jam umai atsakyt. „Na, ar jau užmiršai?“ — suriko aficieras ir ėmė jį keikt bauriausiais žodžiais: tu šioks, tu toks! Tai da biaurasnukis tas aficieras, — tariau sau. Toks, kaip Kručkas

storas, o trumpas, ale, matyt, piktas ir didelis réksnys. Jau turbūt neatbutinai nor gaut pulkauniko „činą“. Matai, vaiske — juo bjauresnis, juo didesni činą gauna! .. Ir kur-gi jis nerékaus, kur-gi nesistengs, kad mato netoliese vyresnįjį, sėdinti ant arklio. Sėdi jis ant arklio ir žiuri, kaip šits kamantinėja savo rotą. Ant galo tarė į jį, leisdamas dumus per čiobrinius savo usus: — Vi, požaluista, gerai patėmykite...

Kitų žodžių nesupratau; tik tiek girdėjau, kad paminavojo „neprietelių“. Apicieras umai jam atsakė: „rat staratsa“ ir nieko nelaikdamas suriko į kareivius:

— Na jau užmiršai, kalės vaike! .. Kur „Žaliasis tiltas!“

Tas kasžin ką atsakė, rodydamas su ranka į tą pusę, kur tiltas ir ir aficieras, jau pakakintas, ramesniu balsu tarė:

— Nu, vot, — prahvost! ... —

Toliaus Gudrulis nupasakojo, kaip viens aficieras vesdamas kelioliką savo kareivių mokina juos iš tikros širdies, kad reikia, girdi, stengtis gerai šauti, o ypatingai stengtis gerai mieryt, celiuot, teip, kad nė viens šuvis bereikalingai nenueitų ant vėjo, kad vis neprieteliui sulįstų į pilvą! ..

Kitur pulkelis kareivių suklaupę skersai kelio — kur katram papuolė: purvynas, balutė ar sausuma, tai vistiek, — ir, alkunę pasidėję ant vieno kelies, mierija — mierija atkišę karabinus, o aficieras lyg žąsinas, stovi šale jų Staiga užkamdavo saut:

— Trata-takšt! ... takšt-takšt-takšt! — nutratėjo, nutakšėjo salvė. Bet turbūt dėlto, kad tušti patronai, tai nelabai garsiai; — nė arkliai net nekruptelėjo.

Kaip tik iššovė — užkamandavo bėgt. Pats aficieras pasišokinėdamas per balutes žingsi, lyg koks garnys, o šitie tai dumia, kad net balos tyška. Bėga-bėga — tuojaus stapt! ir vėl suklaupia visi ir mierija lyg koki kvailiai, klupodami purvyne. — O tę toliau pakelėj, už kelių varsnų, vėl matyt kareiviai sugulę ir slėpdamiesi už kupstų ir grabkrančių mierija ir karts nuo karto spragina. O da toliau, gal but už kokio viorsto, matyt daugybė vaisko. Vieni šen ir ten mašieruoja, o kiti šauja į šituos. Mat šitiems anie — neprieteliai o aniems — šitie .. —

Tai stovėjau pakelėj ir žiurėjau, kaip jie ten siaučia, lyg koki vaikai ...

— Iš tikro vaikai, o vaikai... — per traukė šeimyninkui jo samdininkė, matyt, ne kvaila boba. — Na kas čia dabar per išmanymas: bėgioti, šaudyti, o vis bereikalingai? O da neprieteliais vieni kitus vadina... Ka-jie atšaltų!.. Na tik žiurėkit: tas pats vaiskas, ir ką-ne-ką, tai kur čia tas neprietelius? Jau tik gana su tokiu jų protu ir išminčia!.. Vaikai — ir gana!..

— Tai-gi, kaip žiuri, tai tik, rodos, juokus jie ten provija, daugiau nieko, — tarė — Gudrulis: bet kai sumislįji, kiek parako, kiek patronų, kiek viso ko, bereikalingai išleidžia ant vėjo, tai net baisu pasidaro.

— Kad jie tur, agirdi, tas revijas daryt. U-gi kaip kitaip, a-girdi, išmokintų juos vajevotis — šnekėjo dielininkas, apysenis žmogus, kurs tik-ką atsitraukęs nuo stalo pradėjo pypki krapštyt. — Šnekat, a-girdi, kaipi kad vaiskas but nereikalingas!...

— Velniams jis reikalingas?! — užkirtė Jonas, Gudrulio bernas, vidutinio amžiaus vyras, kurs jau ar šeši metai kaip atsitarnavęs kariumenėj ir kurs dabar turi visai kitokias pažvalgas, nekaip budamas rotoje ir da nekuri laiką parėjęs namo. Jis tada mėgdavęs palėbaut ir, žinoma, per tai tekdavo kartais da ir pasipešt. Dabar jis vyrs: keli metai kaip paliovė degtinę gėręs, o į to vietą ėmė skaityt knygutes. Jis ir pirmiau ant skaitymo turėjo didelį palinkimą, tik už dyką nelabai gaudavo, o pirt nenorėdavo: apsvaigintas blogos draugystės Jonas nė nepamisyldavo, kad vietoje „nusipirkti kiaulę“, daug geriau but už tuos pinigus įsitaisyti keletą knygelių ir, parėjus iš bažnyčios šventą dieną, prasiskaityti. Tą jis suprato tik penki metai atgal kada pristoję tarnaut pas Žagariškės Krumplį. Krumplio du sunu „ėjo mokslus“, kuruodu matydamu Jono palinkimą prie skaitymo, duodavo jam visokių knygelių: iš pradžių — lengvesnios italpos, o paskui ir su rimtesniais pasiskaitymais. Du metu išbuvęs pas Krumplį, Jonas pristoję pas Gudrulį. Čion teip-pat jis gaudavo visokių knygelių pasiskaityti... Tokiu budu Jonas priprato prie knygelių, o užmiršo apie girtuoklystę. Dabar jau jis nesigaili išduot koki rublį — kitą ant knygelių, ir, kaip nuo jo paties patyriau — prigulįs prie kokios ten draugystės, ką keli susidėję parsisiųsdiva visus Prusuose išeinančius laikraščius ir visokių knygelių, kurias pats perskaite — kitiems išdalina. — Per tuos penkis metus Jonas visiškai persimainė. Kaip

pirma budavo prielankus valdžiai ir kaip, anot jo paties, jos įsakymus pildydavęs „su visom keturiom“, teip dabar jis jos nekenčia. Įpatingą nepykantą turi ant kariumenės, kuri yra didžiausia parama despotiškos valdžios. Dėlto dabar, kada dielininkas stebėjosi iš Gudrulio, juog jis teip šnekas, „kaipi kad vaiskas but nereikalingas“, Jonas jam tuojau atšovė:

— Velniams jis reikalingas?!.. Kokią naudą jis mums atneša? Ką žmonės tur iš kariumenės? Nieko! — begu tik didesni apkvailinimą ir visokias nedorybes, paleistuvystes... ir.. ir savo didžiausius priešininkus! ..

— Na, ale klausyk, vage, Jonai, a-girdi, palauk! — kalbėjo dielininkas: — Tu šneki, a-girdi, lyg neslužijęs vaiske. Prauda, tu a-girdi, tiktai keturis metas sluzijai, aš — septynis metus; aš ir ant vainos buvau... su turkum, a-girdi. O, — lupom, kad čia naprapal! tą bjaurybę turkų!.. Ką, a-girdi...

— Na gerai, gerai. Męs žinom, kad tu buvai ant tos „vainos“, — jau ne šimtą sykių gyreisi. Bet ką tu mą norėjai pasakyt, aš noriu žinot.

Dielininko pėdos susimaišė ir nežinojo, ką sakyt. Jį iš to išpainiojo kitas dielininkas, da jaunas vyrs:

— Jonas nor žinot, kaip tu, dede, misliji apie reikalingumą kariumenės, arba vaisko.

— Ti-gi, aš sakau, a-girdi, kad jis ir „šlužijo“ vaiske, tai tur, a-girdi, žinot, ant ko vaiskas yra. Jug ten, a-girdi, kožną mokina...

— Tai-gi aš žinau, kad ten mokina žmones užmušinėt, — tarė Jonas. Ten, ar žinai ką, dede — brolau! mokina ne tik žmones užmušinėt, bet ir savo tikrus brolius ir seseris, tėvą ir motiną — mokina užmušt, jeigu tik valdžia to panorės. Aiškiai yra pasakyta tuose „sloviesnaščiuose“, kad jeigu valdžia prisakys, tai turi nieko nepaisęs, šaut, durt arba kirst į savo tikrą tėvą arba motiną. Tai, kaip jie mokina!

— O kad juos dievai su jų tokiu mokslu! — stebėjosi moters. — Paklydėliai! Ar tai teip Ponas Jėzusas mokino?....

— Jau, rodos, čia kaip ir neteisybė, — pridėjo šeimyninkė: Kunigai jug sako, kad valdžia nuo Dievo įstatyta, ana ir mus kunigs, štai jo pusbrolis, — tarė, rodydama į patį, — ir teip sako. Bet kažin? — jau jeigu ji teip mokina, tai jau ne nuo Dievo ji paeina, ta valdžia...

— Tai jau greičiau nuo velnio! — pridurė tarnaitė Marjona, valydamą stalą.

O tuotarpu, dielininkas neklausydamas moterų šnekos ginčijosi su Jonu, sakydamas, juog kas tiktai yra pavojingu viešpatystei, kas nor suardyt jos davadą, nužudyt „ciecorių“ arba kitą koki valdžios sąnarį, tas esąs valdžios priešininku, ir tokius priešininkus valdžia turinti išnaikint. Tam tikslui esąs užlaimas vaiskas.

— Kas tai but, a-girdi, kad vaisko nebut, — barškėjo jisai: tai ateitų, a-girdi, koki turkai ir apimtų, a-girdi, mus visą kraštą.

— Tai kas ką apimtų? — tarė antrasis dielininkas; bene tu misliji, dėde, kad but blogiau po turkum? Man rodos: teipans — biesas, teip šits velnių priėdės; abu toki ponai!

— Jau tu, vage, nešnekék! Tu, a-girdi, nežinai... pabandytum tu, a-girdi, but po turkaus valdžia, tai kitaip šnekėtum!

— O kad tu, dėde, ir nebuvai, — juokdamos tarė antrasis dielininkas.

— Aš nebuva, ale žinau. Jie visi toki bjaurūs... o naje.. ar tu nežinai, kad turkai — pagonis? Tau pasirodytų but, a-girdi, po pagoniška valdžia!....

— O kasžin, Petrai, — tarė į jį šeimininkas: ar maskolių valdžia nors kiek geresnė už pagonišką — tegu maskoliai ne pagonis?...

Dielininkas kaskartą vis labiau maišėsi, o dabar ant šito Gudrulio užklauso visai nesuvokė, ką atsakyti. Bet patylėjęs tarė:

— Tai tik, a-girdi... Ką čia! — kur krikščioniška, a-girdi, viera, o kur pagoniška... Vis tik, a-girdi....

— Ti! — jau šią gadynę krikščionis biauressni už pagonis!.. — užkirto jam kalbą šeimyninkė. — Anot nabašninko kunigo Akelio — tiktai krikščionių vardą nešioja, o elgiasi šimtą-kart biaučiau už pagonis....

— Ištikro, Akelis turėjo tiesą, — patvirtino Gudrulis. — Argi Jėzus Kristus, kurio mokslą neva pildo krikščionis katalikai, ar-gi Jis mokino, kad reikia žmonės žudyti, skriausti, arba kaip ta valdžia krikščioniška mokina — užmušinėt netik svetimtaučius, ant katrų tankiausiai užpuola, norėdami juos pavergti ir turtus išplešti (štai dabar kaip su Kynais elgėsi), bet įkala da

jiems, tiems kareiviams į galvas, kad reikia ant nieko nežiurėt ir jei valdžia prisakytų užmušt, nudurt tėvą, motiną, tai ir tuomet turi jos klausyti ir kuogreičiausiai išpildyti prisakymą. Jug tai čia tikras paklydimas ir visai priešingas Kristaus mokslui! — Kitą syk, pradžioj krikščionystės, Neronas. Deklecionas ir kiti Rymo ciecoriai žudė katalikus. Jie buvo pagoniš. Maskolių-gi ciecorius — ne pagonis, o ar jis geriaus elgiasi už anuosius? Ištikro, šios gadynės krikščionis daug biauressni už šios gadynės pagonis! Da turkas, kurį teip niekina Petras, da to nepadarys, ką maskolių caras padarė anais metais su Kražiais... Jug visi tai žino ir atsimena...

— Ot, ot; — tai geras paveikslas Petrui, ką teip giria vaiską ir pripažįsta jo reikalingumą. — tarė Jonas: — Tai teip-jau jis reikalingas, kad nekaltus žmones žudytų!... Daugdaug naudos jis mums atnešė, nēr ką sakyti!... O ka, Petrai atsimeni? Jug tu buvai tais metais Užnemunėj ir sakeisi — vos nepakliuvęs į tą „kaliuzę“... Mą rodos reiktų suprasti, kad valdžia nieko už mus nesirupina. O ant žmonių, prašančių jo malonės, atsiunčia vaiską — kazokus, kad juos numalšintų su kančiais ir durtuvais! —

— O tai bene tik Kražiuos, buvo toks atsitikimas. Tokių atsitikimų — plynia gyva. Ui tai anais metais, — da aš tarnavau vaiske, — tai kaip susibuntavojo Peterburko darbininkai ir išėjo pametę darbą, beveik iš visu fabrikų... Tie mat reikalavo nuo fabrikantų, kad jiems daugiau duotų už darbą ir neskriaustų jų. Na, o kaip fabrikantai nesutiko ant to, tai jie metė darbą ir išėjo sau ant ulyčios. Kaip jie teip padarė, tai tuo policija ėmė ponevali varyt prie darbo; — šitie neklausyt. Kad but jiems prižadėję daugiau mokėt, tai, žinoma, jie butų ir be varymo sugryžę prie darbo. Kad policija nieko negalėjo padaryt, tada valdžia atsiuntė veik čielą diviziją vaisko. Ir aš buvau ten. Bet kas man tada buvo galvoj. Aš mislijau, kad tie darbininkai ir buvo kalti. G kaip dabar žinau, tai nēr ką nė šnekėt. Kokia čia kaltė, jeigu žmogus valgyt nor?... Jie negalėjo iš to uždarbio išmist, tai reikalavo, kad padidintų jiems užmokestį. Valdžia vienok nedaleidžia jiems reikalauti to. Kiti fabrikantai butų gal ir sutikę ir but davę ko darbininkai reikalavo, bet fabrikantams valdžia užgynė išpildyt tuos reikalavimus. — Tuojaus vaisku užsiundė darbininkus!

Oi, kas ten darėsi — baisu pamislyt!

O toki buntai arba streikai, labai tankiai atsikartoja visuos miestuos. —

— Jau kas-kas, o vaiskas, tai visai nenaudingas žmonėms! Kiek milijonų kaštuoja jų užlaikymas, kiek mokesčių žmonės dėl jo išmoka ir da-gi savo vaikus leidžia tarnauti tiems dykaduoniams: carui ir visai valdžiai, kuri kada užsimano nekaltus žmones su jų pačių vaikais užpjudo!... To tik vaiske ir mokina. Teip kalbėdamas snipjaustė tabako ir išsirukė pypkį. Tuotarpu jaunasis dielininkas darydamas „popierosą“ užklause:

— Na, ale aš bet nesuprantu, kaip karalystė galėtų but be vaisko? — Ir dirstelėjęs į savo dėdę nusišypsojo ir tarė: kas but, kad vaisko nebut?...

— Gm... Ar tai tu neskaitei apie Šveicariją? — tarė Jonas. — Šveicarijoje nėra vaisko, o ar jie ko bijo?... O tokia ji mažiukė šalis, mat išsibuva be vaisko tarp didžiausių karalysčių: tarp Prancuzijos, Vokietijos, Austrijos ir Valakų žemės. Bet dėlto ten žmonės visi mokinti; ten ponevali tur leist vaikus į mokyklas ir uz mokyklą nereik mokėt. Mat kaip šičia Maskolijoj', žmonės moka mokesčius, ir tie pinigai eina daugiausiai ant užlaikymo vaisko ir visokių šnipukų, kurie tuos pačius žmones ėda, neatnešdami jiems jokios naudos; teip Šveicarijoj' tie mokesčiai eina daugiausiai ant užlaikymo mokyklų. Net miela pamislyt! Ten vaikai mokinasi iki 16-kai metų ir pabaigę mokyklą — tur tiek mokslo, kaip šičia pabaigę gimnaziją... Ką čia! daugiau! Jie buva sykiu ir gerais darbininkais, išmoksta amatų visokių ir teipgi buva gerais kareiviais; — kad kokioje — visi Švaicarai stoja į karę, kada reik... apsigint nuo užpuolikų. Ir pas mus turės teip but! Ale žmonės galės teip padaryt tik tada, kaip patis valdysis, kaip Šveicarijoj; kada nebus despotų... prispaudėjų; arba tiesiok sakant, kada caras paliaus valdės...

— Tai teipjau, vyreli, puiku!... — tarė dielininkas ir užsimastė. Visi tylėjo. Tik lauke vėjas šlamėjo medžių viršūnėse ir purtė iš lapų užsilikusį po lytui vandenį, kurio lašai krisdami papsėjo į grinčios langus.

— Tik man dyvai, — pertraukė tylą šeimyninkas, — kam da ta valdžia persekioja tuos peštukus užmušėjus, arba kitokius nedorėlius, kad ji pati tokia yr! Ar ji, pavydi, ar jai tik ne unaras, kad be jos žinios kas ką blogo padaro!... Na,

ištikro — kitiems juokiantės, kalbėjo jis toliaus: — juk jeigu valdžiai prisakius, galima užmušt savo tėvą, motiną, brolių seserį, ir užtai nenusidėsi nė prieš Dievą, nė prieš svieta, tai ir be jos prisakymo, rodos, galima tai padaryt ir už tai jokio grieko nebus. O vienok kas teip padaro, tai tokį į Sibirą gabena. . . . Tokiu būdu reiktų visą kariumenę išvaryt į katargą, nesyki ji yra papildžius tokį nusidėjimą; nesyki valdžia jai liepė šauti į savo tėvus ir brolius, o jei ne į savo, tai į kitų tokių-pat kareivių. Ar maža tokių atsitikimų? Štai kaip ir fabrikuose darbininkai: — jeigu jie susiginčija su fabrikantais už savo skriaudas ir ima streikuot, tai valdžia sako, kad jie „buntą“ pakėlę ir liepia kareiviams kapoti kaipo valdžios priešininkus ir maištininkus. O juk tų pačių darbininkų vaikai tarnauja kariumenėj, ir jie savo tėvus, arba brolius tur eit kapot!

— Tai čia nekalti kareiviai. . . . Ui, ką jie darys, kad jiems liepia, — tarė jaunasis dielininkas.

— Tik jie kalti, kad tamsūs, — sakė Jonas, — kad nieko nežino! . . . O kad ne, tai but po valdžiai: neklausytų, ui ką jiems padaryt? Valdžią — sugrustų ir gana! . . . Teip ir bus! . . .

— Jeigu valdžia iš padoraus jaunikačio — kalbėjo Gudrulis, — stengiasi padaryt paklusną sau inagi — narsų kareivį, t. y. žmogų be širdies, be žmogiškų jausmų ir be sąžinės, tai ką čia norėt, kad būtų kokia tvarka, kad būtų meilė artymo ir sutikimas? Matyt, kad mūsų jaunuomenė vaiske išvirksta, išmoka paleistuvaut, peštis, girtuokliaut. Ir parėję namo išmokina jie ir priaugančius tamsius vaikus, kad teip elgtųsi. Ar dyvai: kad aną metą Užnemunėje mušė žydus? Prie to prigulėjo suaugę vyrai ir visai jaunučiai vaikinai. Valdžia juos nubandė kalėjimu, nes tai jie, po teisybei, negerai darė. Bet kodėl ta pati valdžia liepia kareiviams mušti ramius žmones, kaip sakiau, streikuojančius darbininkus? ir ir kodėl ji to mokina vaiske? Ak kaip išmokina tokį ir turi. Tai kam ji baudžia peštukus ir žmogžudžius? Tai darydama valdžia, baisiai neteisingai ir visai neišmintingai elgiasi. . . . Aš rodyčiau jai, vietoje baudos, duoti jiems „nagrada“! . . . Tai teisingai būtų.

Tais žodžiais šeimyninkas užbaigė savo kalbą. Neužilgo visi išsiskirstė gult. Aš ir atsiguliau ir ilgai mislijau, nors tos mislįs buvo karčios. karčios, — slėgė man širdį. —

Šaltkalvis.

Žinios.

Iš Lietuvos.

Naujas išmislas. Naumiestyje 28 birželio 1902 per atlaidus šv. Petro išvydo žmonės prie šv. Petro paveikslo kabančia baltą kojukę. Tuojaus pradėjo kiti galvoti ir išgalvojo, kad tai... esą stebuklai; nematant, atsirado kojukė prie paveikslo šv. Petro. Keletas rupinosi nuo kunigų ir nuo bažnyčios tarnų patirti ką daugiau apie tą kojukę. Kaip jiems išaiškino žinovai apie tą kojukę, neteko man girdėti. O žmonės vieni šep pasakoja, kiti teip ir sapnuoja apie kokius ten naujus stebuklus.

Vieno paklausiau apie tai, tai jis štai ką man papasakojo apie tą kojukę.

„Vienai moteriškai nė vardo, (nė pravardės ne pasakė, nes nežinojo,) skaudėjo koją: daug daktarų ir vaistų išbandė, o nieks negelbėjo, tada pasižadėjo į Naumiestį prie šv. Petro, ir tapo sveika, tada atėjo į Naumiesčio kleboniją, papasakojo špitolninkams, tie pralotui, o pralotas parsivežė iš Varšavos sidabrinę kojukę, pašventino ją ir pakabino, kaipo ženklą stebuklingo išgydymo.“ —

Kiti šep pasakojo: „vienai merginai skaudėjo koją (vėl nepasakė, kas per mergina). Ir nėjoki vaistai negelbėjo, net ir daktarai atsisakė gydyti, tada ji sulaukus šv. Petro atlaidų, menkai galėdama paeiti, išsirengusi iš namų, ir sulpėdama išėjusi į Naumiestį poteriaudama. Einant jai kas kart lengviau darėsi, o kada bažnyčioje papoteriavo, tai ir suvisai išgijo. Tada davė pralotui pinigų, o tas davė nulieti kojukę, pašventinęs liepė pakabinti bažnyčioje, kaipo atmintį stebuklo.“

Kiti da durniau ir juokingiau apie tai nupasakoja.

Tai koki atsitikimai pradžioje XX amžiaus!! Labjaus akyva, kas tokius užmanymus pramano!

Aš nenoriu atšaldyt tamsius žmones nuo tikėjimo į stebuklus. Lai žmonės sau tiki, kad jiems tai smagu, bet lai nebūva tie stebuklai įrankiu apgavimo prastų žmonių, įrankiu viliojimo pinigų.

Ir šiandien kabo ta kojukė, žmonės prie jos meldžiasi, o jų aptemdintas protas tveria apie tą kojukę ir tą stebuklingą atsitikimą dyvinas pasakas.

Praeivis.

Kratos Padovinio valščiūje Kalvarijos pav., 6 d. spalinio Padovinio kaime pas ukininką Petrą Liutkevychių darė krata žandarų viršininkas, keturi žandarai ir valščiaus raštininkas Piniuta. Nė vaito, nė liudininkų nebuvo. Rado tik revolverį. Nuo Liutkevychiaus visa ruja (tfu... norėjau pasakyt gauja) nusitrenkė pas Adolfą Pajaujį (brolių ukininko). Krėtė visur; atlupo net du kuparu, nes namie buvo tik sena bobutė ir mažas vaikas. Vaiko klausinėjo, ką veikia Adolfas vakarais abelnai ir kur buvo nedėlios vakare. Vaikas atsakė, kad vakarais muša klumpes, o nedėlios vakare buvo namie. Iš tų nuvažiavo pas ukininką Švirmicką Varnupių kaime. Paties ukininko nerado namie bet krata padarė: išlaužė dvi duris, krėtė visur ir rado keletą numarių „Ukininko“ ir „Varpo“, knygutę: „Lietuviai po Maskolių jungu“ ir keletą knygelių nekaltos italpos; paskutines sugražino. Potam nuvažiavo į kaimą Daukšius pas Ambražiejų, kuris laiko krautuvę. Ten krėtė, bet nieko nerado.

— Liudvinavo valščiūj, Kalvar. pav., 7 spalinio buvo krata pas ukininką Botyrių Šriobiškių kaime ir pas Juozą Matulaitį Baraginės kaime. Nerado nieko. Iš ten nuvažiavo pas Stasį Slavicką*) kaime Čarna-krinica. Krėtė ir rado kelis numerius „Ukininko“ ir „Naujienu“. Stasys Slavickas buvo areštuotas. Po kelių dienų jį paleido. Kartu su juo buvo paleistas teipogi Švirmickas iš Varnupių, kuris buvo areštuotas į septintą dieną po kratai. Abu paleisti be kaucijų. 11 d. spalio buvo krata pas ukininką Gustaitį kaime Starobudiškiuos. Nerado nieko. Ta pačią dieną buvo kratos kaime Stebuliškiuos pas ukinininkus Juozą ir Liudviką Matulaičius. Teipogi nieko nerado. Paskui (tą pačią dieną) buvo krata pas ukininką Juozą Aliaksą, kaime Kumeciškiuos. Ir-gi nieko nerado.

*) Minėtas Slavickas buvo areštuotas prie Vonsiackio, paskui išsiųstas Gudijon ir tik šį pavasarį sugrįžo į Lietuvą.

Vieton pirmiau buvusio Senapilėjų žandarų viršininko Krilov'o yra dabar atkeltas naujas, Tarasov'as. Tuom ir apsireiškia pasididininimas skaitliaus kratų paskutiniame laike. *Gaigalas.*

— 13 dieną spalio ant stoties „Vilnius“ tapo sujūtas Motiejus Baltusis. Tamė vagone, kur važiojo Baltusis žandarai užėjo pakus įvairaus turinio uždraustos lietuviškos ir lenkiškos literatūros. Sako buvę keli pudai. Bėda liko užmesta ant Baltusio, kursai važiojo su urėdiška kepure. Tuoj jį suėmė ir pasodino į № 14. Naktyje ant rytojaus buvo padaryta krata jo bute, bet ten nieko nerado apart keletą knygų, iduotų Baltusiui apdarą pataisytų. Buvo teipos - gi sujėmė ir jo ten buvusį brolių 13 metų, bet už poros dienų jį paleidė. Prie Baltusio tuotarpu neprileidžia nė jo čia esančios sesers. *P-tis.*

Dėl atsišaukimų. *Seda* (Tėlšių pav.) 23 birželio du raitoriu, jodamo per sodas Puokę ir Žadikius. mėčiojo atsišaukimus: „Skaityk ir kitam duok“ ir „Tėvynė pagelbos šaukias“. Dalykas buvo dienos laike. Nors niekas nepažino tų raitorių, vienok daugiausia kalbėjo ant R. Pocevyčios su D. Banevyčia ir Vizgaudžio su Apulskiu, kaip vyru, arba einančių mokslą, arba buvusių moksle. Tyrinėti šitą dalyką atvažiojo į Lušę (gelžkelio stotis) žandarų podpolkauninkas iš Šiaulių. Iš daugelio sušauktų į Lušę liudytojų tik trys, ir tai, kaip pasirodo, papirkti, nurodė ant minėtų ypatų; kiti-gi pasakė, nieko nežina. Štai vardu šitų trijų liudytojų: 1) kataliks - žemaitis Dobravalskis, 2) burliokiukas Siergiejus (vardas) ir 3) burliokė Indrėjienė, kaip vadina žmonės - žemaičiai — visi trys liudytojai iš Žadeikių. Šita Indrėjienė pati pasisakė, kad jai davęs Taujienis (buvęs šaltyšius, storasta) tris rublius, kad ji tik liudytų ant tų, ypač ant Vizgaudžio ir Banevyčios, kaipo didžiausių savo priešų.

5 dieną rugpinočio iš antro kart atvažiojo į Sedą tas pats žandarų podpolkauninkas, prokuroro pagalbininkas iš Kauno, Sedos asesorius, iš Skuodo asesorius su žandaru, dar keletas žandarų ir uriadninku. Pocevyčią pasitiko tą dieną Sedoje; jį pajėmė ten pat ir nusivežė lyg jo kiemo, perkratė ypatiškai; namuose-gi nedarė kratos. Nieko nelaimėję pas P. tuojaus nuvažiojo krėst pas jo draugą Banevyčių. Paskui nuvažiojo į Renavą kratyt Vaitiekų Vizgaudį; bet tenai teipgi nieko nerado. Nežiurint ant to areštavo Banevyčių ir Vizgaudį ir pasodino į Tėlšių kalėjimą, kur jau prasedėjo arti dviejų mėnesių.

Antanas Baranauckas

Seinų vyskupas

mirė 26 d. Lapkričio, pergyvenęs 68 metus.

Apie jo nuopelnus bus minėta „Varpe“.

Motiejus Demikis

Rygos politechnikos studentas gimęs Liepalotų kaime Naumiesčio pav. tapo užmuštas 3 d. Rugpiučio ant Siberijos geležinkelio.

Atsakymai.

Liepukui. „D. B-ui“ siųskit tiesiog ant jo adreso į Paryžių.

Kregždunaičiui Eilės „Vargo pelė“ nusiųstos „D. B-ui.“

L. Žvirbliui. Męs sušvelninom Tamstos koresp.: kad apkaltint ką, tai reikia turėt faktus tikrus; kad klausinėja pirkliai apie žmonių reikalus — tai paprastas dalykas, o kad buvo kratos pas tuos, ką pirkto paraką pas pirkli, tai teipgi da neparodo, kad p. J. P. būtų skundikas.

